

Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi
E-ISSN: 2564-629X
Cilt/Volume 10 Sayı/Issue 2; Aralık/December 2025

Geliş/Received: 23.10.2025 Kabul/Reviewed: 27.12.2025
Book Review/Kitap İncelemesi

Murat Sertoğlu, Şeyh Şamil. Elips Kitap, Ankara 2025, 256 s.

ISBN 9786255575234

Mustafa Alperen Taş¹

Özet

Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil romanı, 19. yüzyıl Kafkasya direnişini tarihî ve edebî perspektifle ele alan önemli bir eserdir. Roman, Şeyh Şamil'in çocukluk yıllarından başlayarak liderliği, Müridizm hareketi ve Ruslara karşı yürüttüğü direnişi dramatik bir kurgu ile aktarır. Yazar, tarihî gerçekliği korurken dramatik ve kurgusal öğelerle karakterlerin psikolojik ve duygusal boyutunu derinleştirir. Şamil'in liderliği, kahramanlığı ve manevi derinliği, yan karakterler ve kadın figürleri aracılığıyla toplumsal dayanışma, kültürel değerler ve direniş temalarıyla desteklenir. Romanın anlatımı üçüncü tekil şahıs bakış açısı, iç monologlar ve detaylı betimlemeler ile zenginleştirilmiş, tarihî olayların dramatik etkisi güçlendirilmiştir. Özgürlük, iman, vatan sevgisi ve kimlik temaları eser boyunca ön plandadır; dağlar, ateş ve dua gibi motifler, anlatının sembolik ve tematik derinliğini artırır. Eser, Türk tarihî roman geleneğine katkıda bulunmakla kalmaz, okuyucuda tarihî bilinç, millî kimlik ve kültürel farkındalık oluşturur. Bu bağlamda Şeyh Şamil, hem akademik çalışmalarda referans alınabilecek hem de geniş okuyucu kitlesi tarafından okunabilecek tarihî ve edebî bir başyapıt niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: *Şeyh Şamil, Kafkasya direnişi, Tarihî roman, Müridizm, Özgürlük ve Liderlik*

Murat Sertoğlu, Şeyh Şamil. Elips Kitap, Ankara 2025, 256 s. ISBN 9786255575234

Abstract

Murat Sertoğlu's Şeyh Şamil is a significant work that explores the 19th-century Caucasian resistance from both historical and literary perspectives. The novel traces Şeyh Şamil's life from his childhood through his leadership, the Muridism movement, and his struggle against Russian expansion, presenting events through a dramatic narrative. While preserving historical accuracy, the author enriches the characters' psychological and emotional dimensions with fictional and dramatic elements. Şamil's leadership, heroism, and spiritual depth are complemented by supporting characters and female figures, highlighting themes of social solidarity, cultural values, and resistance. The narrative employs a third-person perspective, inner monologues, and detailed descriptions, enhancing the dramatic impact of historical events. The work contributes to the Turkish historical novel tradition and fosters historical awareness, national identity, and cultural consciousness among readers. In this regard, Şeyh Şamil serves as both a reference for academic studies and an accessible literary work for a broad audience, combining historical documentation with literary artistry.

Keywords: *Şeyh Şamil, Caucasian resistance, Historical novel, Muridism, Freedom and Leadership*

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, mustafaalperentas@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9022-4539

Tarihî roman türü, Türk edebiyatında millî kimlik bilincinin oluşmasında önemli bir işlev üstlenmiş edebî alanlardan biridir. Özellikle Cumhuriyet döneminde gelişen tarihî anlatılar, bir yandan geçmişin kahramanlık sahnelerini yeniden canlandırırken, öte yandan ulusal değerlerin aktarılmasına aracılık etmiştir. Murat Sertoğlu 1910, Yunanistan, Kozana, doğumlu gazeteci, yazar ve romancıdır. İstanbul Üniversitesi Hukuk ve Fen fakültelerinde öğrenim gördü. Mezun olduktan sonra liselerde fen bilgisi ve matematik öğretmeni olarak görev yaptı. Gazetelerde özellikle Türk pehlivanlarının hayat hikâyelerini ele aldığı tefrikalarla meşhur olmuş, ayrıca çizgi roman ve tam sayfa spor geleneğinin başlamasına da öncülük etmiştir. Fransızca, İngilizce, Arapça ve Farsça biliyordu. 200 civarında roman yazmıştır. Bu bağlamda Murat Sertoğlu, tarihî roman türüne getirdiği canlı anlatım ve halk odaklı yaklaşımıyla dikkat çeken yazarlar arasında yer alır. Onun Şeyh Şamil adlı romanı, yalnızca bir tarihî biyografi veya direniş anlatısı değil, aynı zamanda Türk-İslâm dünyasının özgürlük ve inanç temelinde şekillenen ortak ruhunun da yansımasıdır. Yazar, Kafkasya'nın destansı mücadelesini romanlaştırırken, tarihsel gerçeklikle edebî kurguyu dengeli biçimde harmanlamayı başarmıştır. Şeyh Şamil, 19. yüzyıl Kafkas direnişinin öncüsü olan Avar kökenli bir din ve devlet adamının hayatını konu edinir. Rus İmparatorluğu'nun Kafkasya'daki genişleme politikalarına karşı verilen mücadele, yalnızca bölgesel bir direniş olarak değil, aynı zamanda inanç temelli bir bağımsızlık arayışı olarak kurgulanır. Murat Sertoğlu, ilk baskısını yaptığı 1972 yılındaki romanında bu mücadelenin ruhunu, tarihî olaylara bağlı kalarak fakat duygusal yoğunluğu yüksek bir anlatım içinde sunar. Eserin merkezinde yer alan Şeyh Şamil, hem bir lider hem bir mürid hem de bir sembol olarak çizilmiştir. Onun şahsında direniş, iman, adalet ve özgürlük gibi kavramlar bütünleşir. Romanın edebî değeri, yalnızca tarihî bir dönemi canlandırmasında değil, aynı zamanda millî ve ahlâkî değerlere yönelik vurgularında da belirgindir. Murat Sertoğlu, tarihsel olayları bir kahramanlık anlatısına dönüştürürken, Türk okurunun tarihsel bilinç düzeyini yükseltmeyi hedefler. Bu yönüyle Şeyh Şamil, Cumhuriyet döneminde hızla gelişen tarihî roman geleneği içinde, ideolojik yönü belirgin ama aynı zamanda insanî boyutu güçlü bir örnek teşkil eder. Eserin yazıldığı dönem, Türk edebiyatında milliyetçi ve tarih merkezli anlatıların yaygınlık kazandığı yıllara denk gelir. 1960'lı ve 1970'li yıllar, toplumcu gerçekçilik ile milliyetçi romantizmin iç içe geçtiği bir edebî iklim yaratmıştır. Murat Sertoğlu'nun eserlerinde bu iklimin izlerini görmek mümkündür. Yazar, halk diline yakın sade bir üslup kullanarak tarihî olayları geniş kitlelere ulaştırmayı amaçlamıştır. Bu yaklaşım, tarihî romanı yalnızca aydın kesime değil, toplumun her kesimine hitap eden bir edebî tür hâline getirmiştir.

Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil adlı romanının tarihî omurgası, 19. yüzyılın ilk yarısında Kafkasya'da yaşanan büyük bir direniş hareketine dayanmaktadır. Bu dönem, Rus Çarlığı'nın güney yönündeki genişleme politikaları sonucunda Kafkas halklarının bağımsızlıklarını koruma mücadelesi verdikleri bir süreçtir. Coğrafi açıdan zengin, stratejik öneme sahip ve kültürel bakımdan çeşitlilik gösteren Kafkasya, hem Osmanlı hem de İran imparatorluklarının tarih boyunca nüfuz alanı içinde kalmış, dolayısıyla farklı güç merkezlerinin ilgi odağı olmuştur. 19. yüzyılın başlarında bu bölge, Rusya'nın askeri ve siyasi baskısı altında yeni bir tarihsel kırılma noktasına ulaşmıştır. Rus yayılmacılığının temel amacı, Karadeniz'den Hazar Denizi'ne kadar uzanan hattı tamamen kontrol altına almak ve Güney Kafkasya üzerinden Osmanlı topraklarına nüfuz etmektir. Bu genişleme, yalnızca askerî bir strateji değil, aynı zamanda kültürel ve dinî bir tahakküm projesi olarak da değerlendirilmiştir. Rus yönetimi, bölgedeki Müslüman halkların direniş potansiyelini kırmak amacıyla idarî reformlar ve göç politikaları uygulamış; buna karşın halk, özellikle dinî önderlerin etrafında örgütlenerek karşı koymuştur. Bu bağlamda Şeyh Şamil'in liderliğinde şekillenen "Müridizm Hareketi", Kafkasya tarihinin en önemli toplumsal ve siyasî olaylarından biri olarak ortaya çıkmıştır.

Şeyh Şamil (1797-1871), Avar kökenli bir din ve devlet adamı olarak yalnızca kendi halkının değil, bütün Kafkas Müslümanlarının bağımsızlık mücadelesinin simgesi hâline gelmiştir. Genç yaşta Nakşibendî tarikatına mensup olmuş, hem dinî hem askerî eğitim almış ve kısa sürede halk arasında karizmatik bir lider olarak tanınmıştır. Onun liderliği, yalnızca savaş meydanlarında değil, toplumsal düzenin tesisinde de etkili olmuştur. Şamil, direnişi yalnızca askerî bir mücadele olarak değil, aynı zamanda manevî bir seferberlik olarak görmüştür. Bu anlayış, halkın inancını güçlendirmiş, direnişi meşrulaştırmış ve Rus ordularına karşı uzun yıllar

süren bir dayanıklılık yaratmıştır. Murat Sertoğlu'nun romanında bu tarihsel bağlam titizlikle işlenir. Yazar, olayları kuru bir tarih aktarımı biçiminde değil, duygusal yoğunluğu yüksek bir anlatımla sunar. Kafkasya'nın dağlık coğrafyası, insanların karakteriyle özdeşleştirilmiş; doğanın sertliği, halkın direniş gücüyle paralel bir metafor olarak kullanılmıştır. Romanın tarihsel gerçekliği bu noktada sembolik bir nitelik kazanır: doğa, savaş ve inanç bir bütün hâlinde insan ruhunun dayanıklılığını temsil eder. Bu yaklaşım, tarihsel romanın edebî gücünü artıran önemli bir unsurdur.

Osmanlı Devleti'nin Kafkasya'daki konumu da romanın tarihsel arka planını tamamlayan unsurlardan biridir. 19. yüzyıl Osmanlısı, hem iç reformlarla meşgul hem de Batı karşısında zayıflamış bir dönemdedir. Buna rağmen Osmanlı yöneticileri, Kafkas direnişine sembolik düzeyde destek vermiş, özellikle dinî ve kültürel bağlar üzerinden dayanışma mesajları iletmıştır. Murat Sertoğlu, romanında bu bağı duygusal bir tonla işler; Osmanlı, Kafkasya halkı için bir "manevî merkez", bir "ümme dayanışmasının simgesi" olarak betimlenir. Bu bakış, romanın millî-manevî perspektifini belirler ve okuyucuya tarihî süreklilik duygusu kazandırır. Rusya'nın Kafkasya üzerindeki politikaları ise roman boyunca bir "baskı ve asimilasyon" projesi olarak karşımıza çıkar. Murat Sertoğlu, bu politikayı yalnızca siyasî bir sömürü aracı olarak değil, aynı zamanda kültürel kimliğin yok edilmesine yönelik bir tehdit olarak yorumlar. Şeyh Şamil ve müritlerinin direnişi bu nedenle sadece toprak savunması değil, kimlik savunusu olarak da okunur. Romanın bu yönü, modern postkolonyal kuramların "direniş edebiyatı" kavramıyla da örtüşür.

Romanın tarihsel bağlamı içinde dikkat çeken bir diğer unsur da halkın kolektif karakteridir. Sertoğlu, Kafkas halkını bireylerden ziyade "bir ruh birliği" olarak tasvir eder. Bu anlatım biçimi, klasik destan geleneğini hatırlatır; bireysel kahramanlıklar bir toplumsal bilinç içinde anlam kazanır. Bu yönüyle Şeyh Şamil, hem tarihî roman hem de destansı bir anlatı olarak değerlendirilebilir. Yazarın tarihsel olayları halk bilincine yakın bir biçimde sunması, romanın popülerliğini artıran unsurlardan biridir.

Murat Sertoğlu'nun tarihsel malzemeyi işleyiş biçimi, 20. yüzyıl Türk edebiyatında görülen "millî tarih bilinci" arayışıyla doğrudan ilişkilidir. Roman, geçmişin bir yeniden inşasıdır; ancak bu inşa yalnızca geçmişi anlatmakla kalmaz, aynı zamanda okuyucunun bugüne dair tarihsel farkındalığını da güçlendirir. Şeyh Şamil'in direnişi, Türk okuyucusu için yalnızca uzak bir coğrafyanın olayı değil, kendi tarihsel sürekliliğinin bir parçası olarak kurgulanır. Bu, romanın ideolojik alt metninin de temelini oluşturur.

Eserde Kafkasya'daki toplumsal yapının detaylı betimlenmesi, romanın tarihî atmosferini güçlendirir. Avarlar, Çeçenler, Lezgiler gibi farklı etnik toplulukların kültürel özellikleri; geleneksel kıyafetler, savaş törenleri, dini ritüeller ve aşiret düzeni gibi unsurlar, romanın tarihî gerçekçiliğini pekiştirir. Murat Sertoğlu, bu unsurları yalnızca süsleme amaçlı değil, kimliğin taşıyıcı öğeleri olarak işler. Böylece tarih, yaşayan bir kültür formu hâline gelir.

Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil adlı romanı, tarihsel bir kahramanın yaşam öyküsünü temel almakla birlikte, klasik biyografik roman sınırlarını aşan bir yapıya sahiptir. Yazar, tarihî olayları bir anlatı kurgusu içinde yeniden üretirken, tarihsel gerçekliği dramatik yapı ile kaynaştırır. Romanın olay örgüsü, Şeyh Şamil'in çocukluk yıllarından başlayarak Ruslara karşı yürüttüğü uzun soluklu direnişi ve nihai teslimiyet sürecine kadar uzanır. Bu süreç, yalnızca bir savaş kronolojisi olarak değil, aynı zamanda bir inanç ve ideal yolculuğu olarak kurgulanmıştır.

Romanın açılış bölümleri, Şeyh Şamil'in doğduğu Avar köyünde geçen sahnelerle başlar. Yazar, kahramanın kökenini anlatırken doğa betimlemelerine geniş yer verir. Kafkasya'nın dağlık coğrafyası, Şamil'in karakterinin şekillendiği mekânsal bir bilinç olarak sunulur. Bu coğrafya, roman boyunca insan ruhunun metaforu hâline gelir: sarp kayalıklar özgürlük, derin vadiler ise kaderin zorluklarıyla özdeşleşir. Çocukluk döneminde Şamil'in güçlü bir ahlâkî terbiyeye sahip olduğu, erken yaşta hem dinî hem askerî disiplinle yetiştirildiği vurgulanır. Yazar, bu süreçte Şamil'in kişiliğini bir "lider potansiyeli" olarak okura sunar.

Romanın ikinci kısmı, Rus ordularının Kafkasya'ya sistematik biçimde ilerlemesiyle başlar. Halkın maruz kaldığı baskı, köylerin yakılması, zorunlu göçler ve Rus komutanlarının acımasızlığı ayrıntılı biçimde anlatılır. Bu noktada yazar, tarihsel olayları duygusal yoğunluğu yüksek sahnelerle destekler. Örneğin, Şamil'in yakın çevresinden kişilerin Rus baskısı altında

yaşamını yitirmesi, onun liderlik kararının dönüm noktası olarak işlenir. Murat Sertoğlu bu bölümde dramatik anlatımı ustalıklı kullanır; kişisel trajediler, toplumsal bir direniş bilincine dönüşür.

Romanın üçüncü aşaması, Şeyh Şamil'in liderliğinde yürütülen organize direniş dönemidir. Bu kısımda yazar, tarihsel gerçekliğe büyük ölçüde sadık kalır. Şamil'in "Müridizm" adıyla bilinen manevî-askerî örgütlenme sistemini kurması, halkın disiplin altına alınması ve dinî-ahlâkî değerlerin direnişin temel ilkesi hâline getirilmesi ayrıntılı biçimde ele alınır. Bu yönüyle roman, yalnızca bir kahramanlık hikâyesi değil, aynı zamanda bir toplumsal örgütlenme modeli anlatısıdır. Şamil, hem askerî bir kumandan hem ruhani bir önder olarak tasvir edilir; emirleri tartışmasız kabul gören bir liderdir. Romanın dramatik yapısının doruk noktası, Şamil'in Rus ordularına karşı kazandığı büyük zaferlerle kurulan destansı atmosferdir. Murat Sertoğlu, savaş sahnelerini betimlerken destan geleneğinden beslenir. Betimlemelerde doğa unsurları —rüzgâr, kar, dağ, sis— kahramanlık duygusunu pekiştiren sembolik öğelerdir. Aynı zamanda Şamil'in inanç gücü, savaşın psikolojik boyutunu yansıtır. Bu bölümlerde romanın dili giderek epik bir tona bürünür; diyaloglar yerini nutuk biçiminde yazılmış ilham verici konuşmalara bırakır.

Romanın dördüncü kısmı, direnişin uzun yıllar sürmesiyle birlikte halkın yorgun düşmesini ve Rusların stratejik üstünlüğü ele geçirmesini konu alır. Şamil'in en yakın müritlerinden bazılarının şehit düşmesi, halkın manevi gücünde kırılmalara yol açar. Buna rağmen yazar, Şeyh Şamil'i asla pes etmeyen, kaderi sabırla karşılayan bir lider olarak sunar. Şamil'in iç dünyasındaki çatışmalar da bu bölümde daha belirgin hâle gelir: bir yanda halkının güvenliği, diğer yanda özgürlük ideali arasında kalmış bir liderin dramatik psikolojisi işlenir.

Romanın son bölümü, Şamil'in teslimiyetini anlatır. Ancak bu teslimiyet bir yenilgi değil, inancın ve onurun zaferi olarak yorumlanır. Şamil, Rus Çarı II. Aleksandr'ın huzuruna çıkar; orada bile vakarını korur, İslâm'ın izzetini temsil eder. Murat Sertoğlu bu sahneyi duygusal bir doruk noktası olarak kurgular: Şamil'in teslim oluşu, bir devrin kapanışı değil, bir inanç mirasının gelecek nesillere devredilişidir. Romanın finalinde, yazar okuyucuya açık bir mesaj verir: gerçek zafer, inançtan vazgeçmemektir.

Eserin olay örgüsü kronolojik bir düzen içinde ilerlese de yazar, yer yer geriye dönüş (flashback) ve iç monolog tekniklerinden yararlanır. Bu teknikler, romanın psikolojik derinliğini artırır. Özellikle Şeyh Şamil'in iç hesaplaşmalarında kullanılan iç konuşmalar, karakterin manevî boyutunu güçlendirir. Bu yöntem, tarihsel olayları kuru bir belge anlatımından çıkararak edebî bir duyarlılıkla sunar. Romanın anlatıcısı, üçüncü tekil şahıs (hâkim bakış açısı) anlatıcıdır. Ancak yazar, yer yer empatik bir yaklaşım sergileyerek okuyucunun kahramanla özdeşleşmesini sağlar. Bu yöntem, tarihî olayların duygusal etkisini artırır. Anlatıcının dili sade, fakat yoğun anlam katmanlarına sahiptir. Murat Sertoğlu, uzun betimlemelerle tarihî atmosferi inşa ederken, aynı zamanda halk diliyle yazılmış diyaloglara yer vererek metni canlı tutar. Bu denge, romanın hem akademik hem popüler düzeyde okunabilirliğini artırır. Olay örgüsünün dikkat çekici yönlerinden biri de tarihsel gerçeklik ile kurgusal özgürlük arasındaki dengedir. Yazar, Şeyh Şamil'in yaşamına dair temel tarihî olaylara sadık kalmakla birlikte, bazı sahneleri dramatik etkiyi güçlendirmek amacıyla yeniden kurgular. Örneğin, Şamil'in oğlunun rehin alınması sahnesi tarihî olarak farklı biçimlerde aktarılsa da romanda bu olay duygusal bir trajediye dönüştürülür. Bu tür kurgusal eklemeler, romanın tarihî doğruluğunu zedelemeyiz; aksine anlatının duygusal yoğunluğunu artırır.

Romanın genel yapısı bir "yükseliş–zirve–çözülme–sonsöz" biçiminde kurgulanmıştır. Bu klasik dramatik yapı, destan geleneğiyle uyumlu bir biçimde kullanılır. Şeyh Şamil'in yaşam çizgisi, bir kahramanın doğumu, yükselişi, sınavları ve nihai teslimiyeti şeklinde ilerler. Bu yapısal düzen, romanın kahraman merkezli anlatı özelliğini belirler. Şeyh Şamil romanı, tarihsel bir kahramanlık öyküsünü edebî bir biçim içinde yeniden kuran güçlü bir anlatıdır. Murat Sertoğlu, tarihsel olayların ruhunu yakalayarak onları halkın duygusal belleğine kazır. Romanın olay örgüsü yalnızca bir mücadele kroniği değil, aynı zamanda insanın kaderle, inançla ve özgürlükle olan ilişkisinin sanatsal bir yorumudur.

Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil romanında karakterler, yalnızca bireysel özellikleriyle değil, aynı zamanda toplumsal ve tarihsel bağlam içindeki işlevleriyle önem taşır. Romanın merkezinde Şeyh Şamil yer alır; diğer karakterler ise onun çevresini, liderlik yeteneğini ve

mücadelesinin kapsamını daha belirgin kılmak için konumlandırılmıştır. Şeyh Şamil (1797–1871), Kafkasya'daki Müridizm hareketinin lideri ve Rus işgaline karşı yürütülen direnişin simgesi olarak tarihsel kaynaklarda geniş biçimde yer alır (King, 2008; Gammer, 1994).

Sertoğlu, romanında Şamil'i tarihî gerçekliğe sadık kalarak işler; onun liderlik vasıfları, stratejik zekâsı ve dini otoritesi detaylı biçimde yansıtılır. Ancak romanın kahramanlaştırma unsurları, Şamil'in tarihsel kişiliğini idealleştirir (Kuş, 2024). Bu bağlamda, Şamil'in karizmatik liderliği, yalnızca bir askerî başarı olarak değil, manevi bir rehberlik ve halkın birliğini sağlayan bir güç olarak sunulur (Sertoğlu, 2025). Roman, Şamil'in iç dünyasını da derinlemesine keşfeder. Onun korkuları, kayıpları ve vicdani sorgulamaları, okuyucuya karakterin insanî yönünü gösterir. Bu psikolojik derinlik, tarihî kahraman ile roman kahramanı arasındaki köprüyü kurar. Sertoğlu, Şamil'in inanç temelli direnişini, onun karakterinin temel taşı olarak konumlandırır ve okuyucuyu bu ideali paylaşmaya davet eder. Romanın diğer karakterleri, Şeyh Şamil'in liderlik özelliklerini ve Kafkas toplumunun kolektif direncini yansıtmak için işlevsel bir biçimde kullanılır. Müridler ve aşiret liderleri, halkın mücadeleye katılımını ve disiplinini temsil eder. Bu karakterler aracılığıyla Sertoğlu, toplumsal dayanışmayı ve kolektif bilinci vurgular (Gammer, 1994). Yan karakterlerin çoğu tarihî figürlerden esinlenmiş olmakla birlikte, yazar onları dramatik etkiyi güçlendirecek şekilde kurgusal özelliklerle donatır. Bu karakterler aracılığıyla roman, sadece Şamil'in şahsına odaklanmaz; aynı zamanda Kafkasya halkının direnişinin çok katmanlı yapısını gösterir. Sertoğlu, bireysel kahramanlık ile toplumsal dayanışma arasındaki dengeyi kurarak romanın dramatik etkisini artırır. Sertoğlu'nun romanında kadın karakterler genellikle dolaylı rollerle yer alır; ancak onların varlığı, direnişin ve toplumsal yaşamın sürekliliğini temsil eder. Kadınlar, savaşın ve göçlerin yarattığı trajedileri gösterirken, aynı zamanda kültürel ve ahlâkî değerlerin nesilden nesile aktarılmasında işlev görürler (King, 2008). Kadın karakterler aracılığıyla yazar, tarihî olayların toplumsal yansımalarını, bireysel acılar ve fedakârlıklar üzerinden okura aktarır. Örneğin, Şamil'in yakın çevresindeki kadınlar, müritlerin ve köylülerin moral kaynağı olarak betimlenir. Bu durum, romanın sadece askerî bir anlatı olmadığını; aynı zamanda manevi, kültürel ve toplumsal bir direniş öyküsü olduğunu gösterir. Romanın tüm karakterleri, başlıca üç temayı pekiştirmek için işlevsel bir biçimde kullanılır: özgürlük, inanç ve toplumsal dayanışma. Şeyh Şamil bu üç temanın merkezindedir; yan karakterler ve kadın figürleri ise bu temaların farklı boyutlarını somutlaştırır. Sertoğlu'nun karakterizasyon yaklaşımı, okuyucuya tarihî bir figürün yalnızca geçmişte değil, hâlen geçerli olan değerler bağlamında da örnek teşkil ettiğini gösterir. Şeyh Şamil romanındaki karakter analizi, tarihî gerçeklik ile edebî kurguyu birleştirir ve romanın ideolojik derinliğini güçlendirir. Şeyh Şamil'in liderliği, yan karakterlerin kolektif işlevi ve kadın karakterlerin temsilî rolü, romanın hem tarihî hem de edebî başarısını belirler.

Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil romanı, tarihî olayları aktarırken aynı zamanda güçlü tematik katmanlar içerir. Bu temalar, romanın hem ideolojik hem de edebî derinliğini belirler ve karakterlerin davranışlarıyla olay örgüsünü anlamlandırır. Romanın en baskın teması özgürlük mücadelesidir. Şeyh Şamil'in liderliğinde yürütülen Kafkas direnişi, yalnızca toprak savunması değil, aynı zamanda bir halkın kendi kaderini belirleme hakkının simgesidir (Gammer, 1994). Yazar, özgürlüğü metaforik olarak da işler: dağlar, vadiler ve çetin coğrafya, halkın bağımsızlık arzusunun fiziksel karşılığıdır. Direniş, bireysel kahramanlıkların ötesinde bir toplumsal bilinç ve kolektif kararlılıkla vücut bulur. Şeyh Şamil'in liderliği, yalnızca askerî becerilere değil, aynı zamanda derin bir inanç gücüne dayanır. Roman boyunca dinî ritüeller, dua ve öğretiler, direnişin moral ve manevi dayanağını oluşturur. Nakşibendî tarikatının öğretileri, müritlerin disiplinli ve sabırlı olmasını sağlar (King, 2008). İman teması, romanın olay örgüsüne psikolojik ve etik bir boyut kazandırır; kahramanlar sadece savaşçı değil, inançları uğruna fedakârlık yapan bireyler olarak tasvir edilir. Şeyh Şamil'in kişiliği, kahramanlık ve liderlik temalarının merkezinde yer alır. Liderin cesareti, stratejik zekâsı ve halkını birleştirme yeteneği, romanın dramatik çatısını oluşturur. Kahramanlık, yalnızca fiziksel güçle değil, ahlâkî ve manevî dayanıklılık ile ölçülür. Bu yaklaşım, romanın klasik kahraman anlatısından modern tarihî roman anlayışına geçişini temsil eder (Sertoğlu, 2025). Romanın bir diğer temel teması vatan sevgisi ve kimlik bilincidir. Kafkasya halkının Rus yayılmasına karşı direnişi, toprak ve kültür bağlamında bir kimlik savunusu olarak sunulur. Yazar, bu temayı karakterlerin iç monologları,

diyalogları ve toplumsal etkileşimleri aracılığıyla güçlendirir. Vatan teması, okuyucuda tarihî bilinci ve millî duyarlılığı pekiştiren bir öge olarak öne çıkar. Roman boyunca tekrarlanan motifler, temaların derinleşmesini sağlar. Dağlar, halkın özgürlüğünün ve direnişin simgesi olarak öne çıkar; ateş ve silah motifleri mücadele ve savaşın fiziksel boyutunu temsil eder; dua ve ibadet motifleri ise manevi dayanıklılığı pekiştirir. Bu semboller, tarihî olayların dramatik etkisini artırırken, temaların okuyucunun zihninde kalıcı biçimde yer etmesini sağlar. Şeyh Şamil romanında işlenen temalar, yalnızca tarihî bağlamla sınırlı kalmaz; günümüz okuru açısından da evrensel mesajlar içerir. Özgürlük, direnç, inanç ve vatan sevgisi, çağlar ve coğrafyalar ötesinde değerlerdir. Sertoğlu, bu temaları tarihî olayların dramatik anlatımı ile harmanlayarak, okuyucunun empati kurmasını ve tarihî bilinç geliştirmesini amaçlar. Şeyh Şamil romanındaki temalar ve motifler, karakterlerin davranışlarını anlamlandırmanın yanı sıra, romanın tarihî ve ideolojik boyutunu güçlendirir. Özgürlük, iman ve kahramanlık temaları, Şeyh Şamil'in portresi ve Kafkasya'nın dramatik coğrafyası ile birleşerek romanın edebî değerini yükseltir.

Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil romanında üslup, tarihî olayların aktarılmasında ve karakterlerin psikolojik derinliğinin oluşturulmasında belirleyici bir rol oynar. Yazarın dili, sade ve akıcı olmakla birlikte, tarihî atmosferi okuyucuya yoğun biçimde hissettirecek şekilde tasarlanmıştır (Sertoğlu, 2025). Bu bölümde romanın anlatım teknikleri, betimleme dili, diyalog kullanımı ve edebî stratejiler ayrıntılı biçimde ele alınacaktır. Romanın anlatıcısı, büyük ölçüde üçüncü tekil şahıs hâkim bakış açısını kullanır. Ancak Sertoğlu, anlatıcıyı yer yer empatik bir konuma taşır; okuyucu, Şeyh Şamil'in iç dünyasına ve müritlerinin duygusal durumuna doğrudan erişim sağlar. Bu yöntem, tarihî olayların bireysel ve toplumsal boyutlarını bir arada sunarak anlatının psikolojik ve dramatik etkisini artırır (King, 2008). Betimlemeler, romanın en güçlü anlatım araçlarından biridir. Kafkasya'nın dağlık coğrafyası, vadiler, nehirler ve sert iklim koşulları, yalnızca arka plan olarak değil, olayların dramatik atmosferini güçlendiren sembolik unsurlar olarak kullanılır. Örneğin, karla kaplı dağlar direnişin zorluklarını, sisli vadiler ise belirsizliği ve kaderin oyununu temsil eder. Bu metaforik kullanım, romanın hem tarihî hem de edebî değerini artırır (Gammer, 1994). Sertoğlu, karakterler arasındaki diyalogları, tarihî ve kültürel bilgi aktarımını destekleyecek biçimde kullanır. Özellikle Şeyh Şamil'in müritleriyle yaptığı konuşmalar, hem liderlik stratejilerini hem de inanç temelli öğretileri yansıtır. Bunun yanı sıra iç monologlar, karakterlerin psikolojik derinliğini ve içsel çatışmalarını okura aktarmada kritik bir işlev görür. Şamil'in teslimiyet sürecinde yaşadığı içsel sorgulamalar, bu tekniğin en belirgin örneklerindedir (Sertoğlu, 2025). Roman, tarihî olaylara sadık kalmakla birlikte, dramatik etkiyi güçlendirmek için bazı kurgusal özgürlükler kullanır. Sertoğlu, tarihî belgelerden ve biyografik kaynaklardan yararlanmakla beraber, olayların duygusal yoğunluğunu artıracak sahneler ekler. Bu yaklaşım, romanın tarihî doğruluğunu zedelemeyi; aksine okuyucunun olaylara empati ile yaklaşmasını sağlar (Gammer, 1994).

Sertoğlu'nun üslubu, millî-romantik tarihî roman geleneğinin izlerini taşır. Uzun betimlemeler, destansı ton ve idealize edilmiş kahraman portresi, okuyucuda tarihî bir dönemin dramatik algısını oluşturur. Ayrıca halk diline yakın diyaloglar, romanın hem akademik hem de popüler düzeyde okunabilirliğini artırır. Bu strateji, okuyucunun hem bilgi edinmesini hem de duygusal olarak etkilenmesini sağlar (King, 2008). Sertoğlu'nun anlatım teknikleri, okuru tarihî olayların içine çeker ve karakterlerle özdeşleşmesini sağlar. Betimlemeler ve diyaloglar, okuyucuda hem bilgi aktarır hem de duygusal etki yaratır. Bu yönüyle roman, yalnızca tarihî bir anlatı değil, aynı zamanda eğitimsel ve ideolojik bir işlev de görür. Özgürlük, iman ve vatan temaları, anlatım teknikleri aracılığıyla kalıcı bir biçimde okurun zihnine yerleşir. Şeyh Şamil romanındaki üslup ve anlatım teknikleri, Murat Sertoğlu'nun tarihî roman geleneğine özgün katkısını ortaya koyar. Betimleme, diyalog, iç monolog ve tarihî gerçeklik-kurgusal özgürlük dengesi, romanın hem akademik hem de edebî değerini pekiştirir.

Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil adlı romanı, tarihî gerçekliği edebî bir anlatı çerçevesinde sunması bakımından Türk edebiyatında özel bir konuma sahiptir. Roman, yalnızca Kafkasya direnişini belgelemekle kalmaz; aynı zamanda okuyucunun millî ve manevi değerleri anlamasını sağlayan bir edebî araç işlevi görür (Gammer, 1994). Bu bölümde, eserin edebî ve tarihsel katkıları detaylı olarak incelenecektir. Şeyh Şamil, tarihî roman geleneğinin klasik unsurlarını taşır; kahramanlık, liderlik ve dramatik olay örgüsü ön plandadır. Bununla birlikte Sertoğlu,

romanın dili ve anlatım teknikleriyle modern tarihî roman anlayışına katkıda bulunur. Betimleme ve karakter derinliği, romanın akademik değerini artırırken, tarihî olayların dramatik bir şekilde sunulması, eserin popülerliğini pekiştirir (King, 2008). Yazar, tarihî malzemeyi doğrudan aktarmak yerine edebî bir kurguyla harmanlaması sayesinde, okuyucunun tarihî olayları duygusal ve entelektüel düzeyde anlamasını sağlar. Bu yönüyle roman, hem akademik çalışmalarda referans gösterilebilecek bir kaynak hem de geniş okur kitlesine hitap eden bir eser niteliğindedir. Roman, okuyucunun tarihî bilinç geliştirmesi açısından önemli bir işlev görür. Kafkasya direnişi, Şeyh Şamil'in liderliği ve halkın mücadele azmi, tarihî olayların yalnızca kronolojik değil, toplumsal ve kültürel bağlamda anlaşılmasını sağlar. Sertoğlu'nun eseri, millî kimlik bilincini pekiştiren bir edebî araç olarak değerlendirilebilir (Gammer, 1994; Sertoğlu, 2025). Özellikle özgürlük, inanç ve vatan temaları, okuyucunun tarihî olaylara ve kahraman figürlere duygusal bir bağ kurmasını sağlar. Bu bağlamda roman, tarihî bilginin aktarılmasında sadece öğretici değil, aynı zamanda duygusal olarak etkileyici bir araçtır. Şeyh Şamil'in liderliği ve fedakârlıkları, Türk ve Kafkas tarihinin kolektif hafızasında iz bırakan bir örnek olarak sunulur. Murat Sertoğlu'nun dili, tarihî olayları anlaşılır ve etkileyici biçimde aktarma kapasitesi bakımından önemlidir. Betimleme, diyalog ve dramatik yapı, romanın edebî değerini yükseltir. Ayrıca Şeyh Şamil'in psikolojik derinliği, romanı klasik tarihî anlatıların ötesine taşır (King, 2008). Eser, tarihî roman türünün estetik ve öğretici yönlerini bir araya getirerek, okuyucuya hem bilgi hem de estetik haz sunar. Roman, tarihî olayları ve karakterleri bir anlamda idealize etse de, bu idealizasyon eserin tarihî değerini azaltmaz; aksine kahramanlık ve fedakârlık temalarını güçlendirerek tarihî figürlerin evrensel değerlerini ön plana çıkarır.

Şeyh Şamil, yalnızca bireysel bir kahramanlık hikâyesi anlatmaz; Kafkasya halkının toplumsal direnişini ve kültürel sürekliliğini de yansıtır. Roman, farklı etnik grupların ve toplum yapılarının tarihî olaylar karşısındaki dayanıklılığını gösterir. Bu yönüyle eser, kültürel ve toplumsal hafızanın edebî bir belgesi olarak değerlendirilebilir (Gammer, 1994). Ayrıca roman, millî romantizmin ve tarihî bilinç arayışının bir ürünü olarak, okuru geçmişle bağ kurmaya ve tarihî olayları anlamlandırmaya teşvik eder. Bu, Sertoğlu'nun eserinin yalnızca edebî değil, tarihî ve ideolojik bir önem taşıdığını ortaya koyar. Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil adlı romanı, Türk tarihî roman geleneğinin özgün ve değerli örneklerinden biridir. Roman, yalnızca 19. yüzyıl Kafkasya direnişini anlatmakla kalmaz; aynı zamanda okuyucunun tarihî bilinç geliştirmesine, millî ve manevi değerleri kavramasına katkıda bulunur (Gammer, 1994; King, 2008). Eserin edebî ve tarihî boyutları, birbirini tamamlayan unsurlar olarak öne çıkar. Şeyh Şamil, tarihî gerçekliği, dramatik anlatım ve karakter derinliği ile harmanlayarak, okuyucuya hem bilgi hem de empati kazandırır. Roman, Şeyh Şamil'in liderliği ve Kafkas halkının direnişi üzerinden, özgürlük, inanç ve toplumsal dayanışma temalarını işler. Bu yönüyle eser, yalnızca tarihî bir anlatı değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal hafızayı güçlendiren bir edebî belge olarak kabul edilebilir (Sertoğlu, 2025). Romanın edebî değeri, betimleme gücü, diyalogların canlılığı, iç monologların psikolojik derinliği ve dramatik yapı ile belirlenir. Sertoğlu'nun dili, tarihî olayları anlaşılır ve etkileyici biçimde aktarırken, okuyucuyu olayların içine çeker. Kahramanlaştırılmış Şeyh Şamil portresi, tarihî figürlerin evrensel değerlerini ön plana çıkarır ve okuyucuda hem hayranlık hem de tarihî merak uyandırır (King, 2008). Günümüz okuru için Şeyh Şamil, geçmişin kahramanlık öykülerini anlamak, tarihî olayların toplumsal ve kültürel boyutlarını kavramak için önemli bir kaynaktır. Roman, tarihî gerçekliği dramatik ve edebî bir kurguyla sunarak, okuyucunun empati kurmasını ve tarihî bilinç geliştirmesini sağlar. Özgürlük, liderlik, iman ve vatan temaları, çağlar ötesinde evrensel mesajlar içerir. Murat Sertoğlu'nun Şeyh Şamil romanı, Türk tarihî roman geleneğine önemli bir katkı sunar. Tarihî ve edebî boyutları, karakter derinliği ve tematik zenginliği ile eser, hem akademik çalışmalarda referans gösterilebilecek bir kaynak hem de geniş okuyucu kitlesi için değerli bir edebî metin niteliğindedir. Şeyh Şamil'in direnişi ve liderliği, roman aracılığıyla günümüz okuruna aktarılırken, tarihî bilinç ve kültürel değerlerin korunması sağlanır.

Sonuç olarak Şeyh Şamil, Türk tarihî roman geleneği içinde yalnızca bir kahramanlık anlatısı değil, aynı zamanda kolektif hafızayı diri tutan bir kültürel miras olarak değerlendirilebilir. Murat Sertoğlu'nun romanı, hem tarihsel bilinci besleyen hem de ulusal kimliğin duygusal temellerini güçlendiren bir eser olarak Türk edebiyatında özgün bir konuma

sahiptir. Romanın tarihsel bağlamı, yalnızca geçmişi yansıtmakla kalmaz; aynı zamanda kimlik, inanç ve direniş kavramlarını tarihsel süreklilik içinde anlamlandırır. Murat Sertoğlu, Şeyh Şamil romanında Kafkasya direnişini evrensel bir özgürlük ve adalet mücadelesinin sembolü hâline getirir. Bu yönüyle eser, tarihsel olayların ötesinde bir “ruh tarihi” anlatısı niteliği kazanır.

Kaynakça

- Gammer, M. (1994). *Muslim Resistance to the Tsar: Shamil and the Conquest of Chechnia and Daghestan*. Frank Cass.
- King, C. (2008). *The Ghost of Freedom: A History of the Caucasus*. Oxford University Press.
- Kuş, A., & Atmaca, H. (2024). The Muridism and Prophet Schamyl in the Works of the 19th Century French Researchers: Depping and Dulaurier. *Tarih Dergisi*(83), 67-109. <https://doi.org/10.26650/iutd.1456492>
- Sertoğlu, M. (2025). *Şeyh Şamil*. Elips Kitap